

Excellente leraren in excellente scholen: JA. Prestatiebeloning: NEE

Met haar advies over prestatieloon gaat de Onderwijsraad op de stoel van directeur en werkgever zitten. Dat komt het doel -excellent onderwijs- niet ten goede, is de mening van de PO-Raad.

Scholen in het primair onderwijs zijn de laatste paar jaar keihard bezig om de opbrengsten van het onderwijs te verbeteren. Dat dit ook goede resultaten oplevert is aantoonbaar. Bij onderwijsverbetering is de kwaliteit van de individuele leraar essentieel, maar de ervaring leert ook dat doorslaggevend is of leraren in teamverband naar hun onderwijs kijken en met elkaar bespreken wat verbeterd kan worden. Oftewel: het werken in teamverband vergroot de professionaliteit van de leraren en leidt tot betere resultaten.

In september 2010 heeft toenmalig staatssecretaris Van Bijsterveldt aan de Onderwijsraad advies gevraagd over het stimuleren van excellente leraren. Als antwoord op die vraag komt de Onderwijsraad nu met het voorstel om excellentie te stimuleren door prestatiebeloning in te voeren. De vraag dringt zich op of dit inhoudelijk gemotiveerd is, of is ingegeven door het feit dat de huidige regering 250 miljoen wil investeren in prestatiebeloning. In ieder geval slaat de Onderwijsraad met haar (gelegenheids)argumentatie wat ons betreft de plank mis. Bovendien, en dat maakt het allemaal des te schrijnender, worden de investeringen die nodig zijn voor prestatiebeloning betaald uit even zo grote bezuinigingen op passend onderwijs. Deze bezuinigingen kost aan minstens 6000 mensen hun baan, gaat ten koste van de onderwijskwaliteit en de leerlingen zijn er de dupe van.

De Onderwijsraad pleit voor prestatiebeloning en komt met een gedetailleerd voorstel hoe dat uitgevoerd moet worden: wie mag excellent genoemd worden (de criteria worden vastgesteld), hoeveel excellente leraren worden beloond (één op de 20 leraren) en hoe ziet de beloning er uit (toelage op het salaris en tijd voor een project). Opvallend is dat de excellente leraar volgens het plan onmiddellijk uit de klas wordt gehaald om een dag in de week aan 'een project' te werken...

Tot achter de komma wordt het personeelsbeleid inzake prestatiebeloning uitgewerkt. Naar de stellige overtuiging van de PO-Raad is personeelsbeleid de verantwoordelijkheid van de werkgever. En dus niet van de minister of de staatssecretaris. De staat gaat over het 'wat', de scholen over het 'hoe'. Deze afspraak is ook nog eens als zeer belangrijk onderstreept in het advies van de commissie Dijsselbloem. Staatssecretaris Zijlstra omarmt het plan van de Onderwijsraad en gaat zo voorbij aan het advies van de commissie Dijsselbloem, waar hij zelf destijds lid van was.

De schoolbesturen in het onderwijs willen graag een goede werkgever zijn. Bij goed werkgeverschap horen ook eigen keuzes over welke instrumenten wanneer worden ingezet. De Minister van Onderwijs wil daar door de jaren heen graag grip op hebben. Zo zijn door het vorige kabinet extra middelen beschikbaar gesteld via het convenant LeerKracht. Daarin is o.a. de functiemix geïntroduceerd (in 2014 moet 40 % van de leraren in het primair onderwijs in een hogere functie zijn benoemd), waardoor leerkrachten met zwaardere of specialistische taken in een hogere salarisschaal kunnen komen. De functiemix is gestart op 1 augustus 2010 en scholen zijn dus pas kort geleden met de uitvoering ervan gestart. En nu wordt, als het aan de staatssecretaris ligt, hier weer bovenop een zeer gedetailleerd traject voor prestatiebeloning gestapeld. Zonder enige samenhang met het reeds gevoerde personeelsbeleid en de recentelijk ingevoerde systematiek om excellentie (ook financieel) te kunnen stimuleren.

Bovendien: als werkgevers beloningsbeleid willen voeren – en dat gebeurt op sommige plekken ook al -, waarom dan uitsluitend aan excellente leraren? Waarom niet de conciërge, of leraren die misschien niet excellent zijn volgens de criteria van de Onderwijsraad maar wel een bijzondere prestatie hebben geleverd?

De PO-Raad kan wel een andere reden bedenken waarom de Onderwijsraad de middelen voor prestatiebeloning wil inzetten voor niet lesgebonden tijd voor excellente leraren: basisscholen hebben veel te weinig geld voor onderwijsontwikkeling. Daar kunnen in dit plan de excellente leerkrachten op ingezet worden. Op deze manier denkt de Onderwijsraad twee vliegen in één klap te slaan, zonder zich te bekommeren om de vraag of een excellente leerkracht dit wel kan, of überhaupt leuk vindt.

Ook al zou prestatiebeloning het ei van Columbus zijn, de commissie Dijsselbloem was heel helder over eigenaarschap van vernieuwingen in het onderwijs en de kans van slagen: vernieuwingen die van bovenaf worden opgelegd zullen niet slagen. Een vernieuwing zal alleen een kans van slagen hebben als er onder de professionals een grote mate van acceptatie is en als het aansluit bij hun wens. Dat is in deze niet het geval. Zeker niet, nu dit kabinet de investering die nodig is om deze vorm van prestatiebeloning mogelijk te maken, uit een bezuiniging op Passend onderwijs haalt: een bezuiniging op kwaliteit van het onderwijs en daarmee ook op het werkplezier van de lesgevers. Dat wordt niet goedge maakt met dit cadeautje aan 5 procent van de leerkrachten.

Het Nederlandse onderwijsveld zit niet te wachten op deze vorm van prestatiebeloning. Wrang genoeg zit er in de door de Onderwijsraad voorgestelde systematiek een grote overeenkomst met de systematiek die met de invoering van Passend onderwijs wordt afgeschaft: een indicatiecommissie bepaalt of de voorgedragen persoon in aanmerking komt voor een rugzak met geld. Met een beetje pech wordt op advies van de Onderwijsraad een nieuw bureaucratisch systeem in het leven geroepen.

Kete Kervezee, voorzitter PO-Raad